

Annona Nova XV.

Annona Nova XV.

A Kerényi Károly Szakkollégium évkönyve

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Kerényi Károly Szakkollégium
Pécs, 2024

Szakmai lektorok:
Gálosi Adrienne, Hammer Erika, Kiss Gergely Bálint,
Kömüves Dániel, Nagy Levente

A kiadvány a Hallgatói Szolgáltatási Központ támogatásával jött létre

A Pécsi Tudományegyetem
Hallgatói Szolgáltatási Központ
támogatásával

Kiadó:
Kerényi Károly Szakkollégium

Felelős kiadó:
Kovács István

Szerkesztő:
Németh Lídia Sára

Olvasószerkesztők:
Bakonyi Márton, Fenyő Dániel, Folyi Bence, Hizsnyik Zsófia,
Lukács Laura Klára, Mihályi Emese Dorka, Ónya Balázs, Rottler Lili

ISSN 2061-4926

© A szerzők, 2024
© A szerkesztők, 2024

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

RÉTFALVI P. ZSÓFIA	
Előszó	7
FOLYI BENCE	
Ahol ég és föld összeér – Rítus és vizualitás az 5. századi Ravennában	11
PAPP REGINA	
De mirabili certacione – Egy angol kísértethistória elemzése	47
IGNÁCZ BARBARA	
„A ketrec a világ esszenciája” – Az állatok felszabadítása Franz Kafka <i>Jelentés az Akadémiának</i> című novellájának színpadi adaptációi alapján	77
NÉMETH LÍDIA	
Charles Maurras demokráciakritikája <i>Mes idées politiques</i> című művében	99
KUPONOVIC DÁVID	
A politikai impotencia fogalmi rekonstrukciója	113
VÉG DORINA MIRTILL	
Az idegennyelv-hatás vizsgálata kockázatos és bizonytalan döntéshelyzetekben – Pilot study	133

REZÜMÉK	171
A Kerényi Károly Szakkollégium tagjai a 2023/2024-es tanévben	177
A Kerényi Károly Szakkollégium mentorai a 2023/2024-es tanévben	178

Charles Maurras demokráciakritikája *Mes idées politiques*¹ című művében

Bevezetés

Charles Maurras az 1899-ben megalakult, Action Française nevű szélsőjobboldali, monarchista politikai mozgalom fő ideológusa volt. Azért érdemes a mozgalommal, és főként Charles Maurras eszmerendszerének feltárásával foglalkozni, mert magyar nyelven kevés tanulmány született a szerzőről – átfogó munkát Maurras politikai szótárának egyes karakterisztikus elemeiről egyedül Ludassy Mária írt² – annak ellenére, hogy az író-politikust a fasizmus kialakulásával foglalkozó szakirodalmak és kutatók, többek közt az összehasonlító fasizmuselméletet alkotó Ernst Nolte, meghatározónak tartják.³ Maurras mozgalma több értelmezés szerint a később kialakuló érett fasiszta és radikálfasiszta irányzatok számára szolgáltatott eszmei forrást. Tanulmányomban a szerző demokráciakritikájának feltárására teszek kísérletet. Ugyan Ludassy könyve tartalmaz egy rövid, demokráciáról szóló szócikket Maurras „anti-enciklopédiájából”,⁴ ő a megértéshez szükséges lehető legkevesebb

¹ MAURRAS, Charles, *Mes idées politiques* (Párizs: Albatros, 1993), 90–111.

² LUDASSY Mária, *Fehér jakobinizmus* (Budapest: Kávé Kiadó, 1999).

³ Lásd: NOLTE, Ernst, *A fasizmus korszaka* (Budapest: Kairosz Kiadó, 2003).

⁴ Ludassy szómagyarázatai nem az általam tárgyalt *Mes idées politiques*-ra hagyatkoznak, hanem Maurras egy korábbi, enciklopédiaszerű többkötetes művére, a *Dictionnaire politique et critique*-re. A két könyv azonban szinte megegyező, több mint harminc éves politikai munkát felölelő újságcikkekből

kommentárt fűzte az eredeti maurrasi gondolatokhoz. Ludassyétól eltérő módszertani eszközökkel arra törekszem, hogy egy fogalmon keresztül, e rövid tanulmány keretein belül is teljesebb képet vázoljak a francia szélsőjobboldal századelős radikalizálódásában élenjáró gondolkodóról. A demokrácia fogalmának feltárása szükségszerűen érinti Maurras tömeg- és nemzetfogalmát, a gazdasági és politikai liberalizmus összefonódására vonatkozó kételyeit, politikai antiszemitizmusát.

A szerző *Mes idées politiques* című műve 1937-ben jelent meg azzal a céllal, hogy Maurras politikai gondolatait több, korábban az Action Française azonos elnevezésű napilapjában megjelent cikke alapján szintetizálja.⁵ A szöveg keletkezésmódjára és kompilált jellegére való tekintettel talán nem szükséges a kor politikai kontextusának teljeskörű felvázolása, nem beszélve arról, hogy Maurras azóta sem klasszikus értelemben vett politikusként, hanem teoretikusként él a francia és nemzetközi köztudatban. Annyit viszont érdemes megjegyezni, hogy az Action Française ideológiai meggyőződése a Dreyfus-ügy nyomán kialakuló kétosztatú Franciaországból eredeztethetők. Ekkor nemcsak a baloldali-forradalmi és a klerikális-monarchista tradíció ütközött egymással, hanem a nacionalizmus tétje is átalakult: a nemzet kérdése az államközi viszonyokból a belpolitikába szivárgott át. A Dreyfus ügyének felülvizsgálatát követelők az emberi jogokért szálltak síkra, míg a nacionalista oldal, melyet Maurras is képviselt, a nemzeti jog primátusát hirdette. Ebben a történelmi kontextusban kiálthatta ki Maurras „politique d’abord” („politika mindenekelőtt”) jelszóval erőszakelvű kampányát, mely elsősorban a francia nemzet belső ellenségeinek – zsidók, protestánsok,

merít, így nem ebben látom munkám legfontosabb eltéréseit Ludassy erre vonatkozó rövid fejezetétől.

⁵ A szerző a mű megjelenésekor épp börtönben ült Léon Blum szocialista politikus és akkori miniszterelnök meglincseltetése miatt. A cikkeket Pierre Charodon, azaz valódi nevén Rachel Legras fűzte egybe és gondozta az író jóváhagyásával.

szabadkőművesek és kevert fajúak – legyőzésére és a liberális demokrácia kritikájára koncentrált, elvileg másodlagos helyre szorítva a gazdasági kérdéseket.⁶

Módszertan

Mivel a *Mes idéés politiques* demokráciáról szóló fejezete valójában rendkívül széttartó, nagyon sok témát érintő szöveg, ezért e rövid dolgozatban csak a legfontosabb állításaiival foglalkozom. Elemzésemben a nyelvi formán keresztül közelítek a tartalomhoz, a szerző által használt metaforákból kiindulva vizsgálom kijelentéseit. Ennek a fejezetnek az esetében a metaforákra összpontosító olvasás nemcsak azért fontos, hogy felfigyeljünk arra, mi az, amit a mű elárul, de nem fitogtat, hanem azért is, mert megglátásom szerint a metaforák képesek rendszerezni az egyébként szerteágazó és néhol talán nehezen követhető gondolatmenetet. Murray Edelman írja: „[...] a nyelv nem tükrözi az objektív valóságot, sokkal inkább teremti azt, mégpedig azáltal, hogy rendszerezi a komplex és zavarba ejtően sokszínű világból elvonatkoztatott, jelentéssel bíró észleléseket.”⁷ A nyelvi képek szintjén ez a megállapítás még inkább beigazolódní látszik: a metaforák egyik oldalról megduplázzák a szöveget, újabb réteget vonnak rá, másik oldalról viszont egyszerűsítik azt; a számos felsorakoztatott észlelésből egyeseket felerősítenek, míg másokat figyelmen kívül hagynak, így a szándékolt közlésre irányítják a befogadó fókuszát. Quentin Skinner módszertani elveire hagyatkozva úgy juthatunk legközelebb egy mű megértéséhez, ha nem kizárólag keletkezési kontextusát vizsgáljuk, és nem is pusztán azt, amit az adott szerző mondott, a szövegek autonómiájára

⁶ LUDASSY, *Fehér jakobinizmus...*, 28.

⁷ EDELMAN, Murray, „Metafora és nyelvi formák a politikában”, in szerk. SZABÓ Márton, KISS Balázs és BODA Zsolt, *Szövegváltozatok a politikára*, 212–231 (Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó – Universitas, 2000), 213.

hivatkozva, hanem a már említett „szándékolt illokúciós erő”-t⁸ ragadjuk meg. Úgy gondolom, a metaforahasználatot nyomon követő olvasat éppen erre ad lehetőséget: a metafora egyfajta diskurzusstratégiaként mutatkozik meg, olyan retorikai eszköz lehet egy politikai tartalmú szövegeket író és politikai cselekvésre ösztönző szerző kezében, amelynek segítségével – ahogy erre Ricoeur hívja fel figyelmünket – megszületik a diskurzus azon képessége, hogy egyes fikciók képesek legyenek a valóság újraleírására⁹ és újraírására.

Elemzés

Maurras demokráciaértelmezésében – ami valójában egy antideмократikus doktrína – különösen nagy hangsúlyt fektet a demokrácia eredetének meghatározására, anélkül, hogy kialakulásának időpontját történetileg rögzítené. Ezzel kapcsolatban a szöveg inkonzisztens utalásokat tesz: a demokrácia állítása szerint néhol a romantikában keletkezett, néhol pedig már a Forradalom előtt is jelen volt – egyes szövegrészek, melyek a demokráciát a halál rendszerének titulálják,¹⁰ Platón hatását is éreztetik.¹¹

A demokratikus politikai berendezkedés, Maurras szavaival élve, az *erőrendszer* irányításáról és eredetéről határozott elképzelései vannak a mű írójának.

⁸ SKINNER, Quentin, „Jelentés és megértés az eszmetörténetben”, in szerk. HORRAY HÖRCHER Ferenc, *A koramodern politikai eszmetörténet cambridge-i lát képe*, 7–53 (Pécs: Tanulmány Kiadó, 1997), 49.

⁹ RICOEUR, Paul, *Az élő metafora* (Budapest: Osiris, 2006), 12.

¹⁰ „[...] la démocratie est le mal, la démocratie est le mort” idézi Maurras a már korábban, *L'Enquête sur la Monarchie* című könyvében is megfogalmazott ket tős maximát.

¹¹ Platón az *Állam* című dialógus nyolcadik könyvében a legelvetendőbb államformák közé sorolja a demokráciát, amely szerinte szükségszerűen türanniszba csap át. A filozófus terjedelmes műve nem szentel hosszabb időt indoklásának kifejtésére, Platón ellenérzéseit feltehetően nagyban befolyásolta, hogy az athéni demokrácia Szókratészt igaztalan vádak alapján ítélte halálra.

„Des hommes auraient faibli, se seraient divisés, querellés et dévorés les uns les autres en administrant ce système des forces. Il faut donc bien supposer autre chose, une organisation, des organisations je spécifie des organisations historiques, des familles physiques ou psychologiques, des états d'esprit, de sentiment, de volonté hérités de père en fils depuis de longs siècles, des compagnies traditionnelles, des dynasties juives.”¹²

„Az emberek gyengítették, megosztották, fenyegették és bekebelezték volna egymást az erők ilyen rendszerének igazgatása során. Valami mást kell tehát feltételezni, egy szervezetet, szervezeteket, pontosabban történelmi szervezeteket, fizikailag vagy pszichológiailag létező családokat, évszázadokon át apáról fiúra öröklődő lelki-, érzelmi- és akaratállapotot, hagyományörző társaságokat, zsidó dinasztiákat.”
(Fordítás tőlem.)

A szöveg azonnal megképzeli a politikai ellenséget a zsidó és idegen dinasztiák személyében. Az erő vagy erőrendszer képe a szöveg elején még militáns, ellenség ellen tüzelő azonosításként hat, de később láthatjuk, hogy egy nagyobb képi sémába is illeszkedik.

Ha a két klasszikus demokratikus princípiumot keressük a műben, azaz a szabadságot és az egyenlőséget, akkor egyfajta aszimmetriát tapasztalhatunk: Maurras látszólag sokkal nagyobb hangsúlyt fektet az egyenlőségelv kritikájára. A szöveg következetesen az egyenlőség *mítoszáról* beszél, a fogalomhoz nem társulnak hasonlóan értendő, de fogalmilag és kultúrtörténetileg kevésbé telített birtokszavak, mint például az egyenlőség délibábja.

„Les défenseurs de la démocratie, ceux qui ne manquent point tout à fait de sens et d'intelligence, sont des mystiques

¹² MAURRAS, *Mes idées...*, 93.

purs: leur opinion ne se soutient que par un mélange de rêveries et d'impulsions véritablement subjectives. Ni l'histoire des hommes, ni l'étude de leur nature ne permet d'adhérer au démocratisme, comme à un principe supérieur.”¹³

„A demokrácia védelmezői, akik nincsenek teljesen híján értelemnek és intelligenciának, tiszta misztikusok: véleményüket csak ábrándok és meglehetősen szubjektív impulzusok keveréke támasztja alá. Sem az emberi történelem, sem az emberi természet tanulmányozása nem indokolja, hogy a demokráciához, mint felsőbbrendű elvhez ragaszkodjunk.” (Fordítás tőlem.)

A szövegrészből felsejlő misztikától való elzárkózás egyrészt azaz magyarázható, hogy Maurras a katolicizmust mint az egyházi tekintélytisztelet tradícióját ugyan elfogadta, és a Bourbon-házi restauráció híveként támogatta, de a kereszténységet vallásként megtagadta, irracionalista miszticizmusként értelmezve azt. Másrészt a romantika mítoszteremtésétől is elfordul, ő ugyanis a romantikát asszociálja a forradalommal, amit minden rossz eredőjének tekint. Maurras az 1891-ben létrejött költői iskolából, az École romane française-ből nőtte ki magát, mely a kezdetektől fogva politikai színezettel vegyítve hirdette a klasszicizmus reneszánszát a romantika ellenében.¹⁴

A szöveg a mitikusnak vélt egyenlőségvet mindenekelőtt biológiából kölcsönzött érvekre hivatkozva bírálja:

„Si l'égalité est la formule de la justice, les vertébrés supérieurs sont de purs monuments d'injustice immanente,

¹³ MAURRAS, *Mes idées...*, 93.

¹⁴ A költői iskola programjáról lásd bővebben: SZABÓ Miklós, *Az újkonzervativizmus és a jobboldali radikalizmus története (1867-1918)* (Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2003), 16.

puisque des éléments de la même composition originelle y sont employés à des fonctions aussi cruellement inégales que le sont par exemple la fonction sensitive et celle de la digestion.”¹⁵

„Ha az egyenlőség az igazságosság formulája, akkor minden magasabb rendű létező maga az immanens igazságtalanság, mivel egy összetett lény elemei olyan kíméletlenül egyenletlen funkciókra rendeltetnek, mint például az érzékelés és az emésztés.” (Fordítás tőlem.)

A fenti idézet okfejtésében köteleződik el Maurras a korporatista¹⁶ eszme mellett. Kívánatosnak tartja, hogy a különböző „funkciók” kiosztását a hatékonyság érdekében merev hierarchiát szem előtt tartva tegyék. Arra is kitér, hogy akik a demokrácia megszervezéséről beszélnek, súlyos logikai hibát vétének, hiszen a szervezés éppen a demokrácia elpusztítását, az egyenlőség megszűnését jelentené. Maurras a szövegben nem kizárólag biológiai érvekre hivatkozik, hanem fizikai törvényekre is. Ebből is látható, hogy az író érvrendszere, bár olykor úgy tűnhet, nem a biologicista, későbbi nemzetiszocialista retorikába illeszkedik. Maurras elítélte a biológiai és vallási antiszemitizmust, a zsidósággal szembeni fenntartásait politikai és szociológiai érvekre hivatkozva fogalmazta meg.¹⁷ A természet és a fizika törvényszerűségeinek beemelése műveibe sokkal inkább a comte-i pozitivista hagyomány melletti elköteleződését fejezik ki. A pozitívizmus teokrata abszolutizmushoz való vonzalma egyrészt könnyedén összeegyeztethető volt Maurras

¹⁵ MAURRAS, *Mes idées...*, 94.

¹⁶ A korporációs eszmét az olasz fasizmusból szokás eredeztetni, az olaszországi korporációk egyik fő szervezője Alfredo Rocco volt. Az eszme megjelenése viszont korábbra nyúlik vissza – nem véletlen fedezhető fel már Maurras 1899-es szövegeiben is –, Othmar Spann például jóval az olasz fasizmust megelőzően fogalmazza meg a korporativizmus lényegét.

¹⁷ LUDASSY, *Fehér jakobinizmus...*, 71.

reakciós monarchizmusával, amely politikatechnikai értelemben szintén racionalista, hatalomelvű abszolutizmust hirdetett, másrészt korszerű eszmei keretet szolgáltatott az egyébként idejétmúltnak tűnő újkonzervatív hagyományörzésnek.¹⁸

A fizikai törvények a tehetetlen tömeg fogalmának beemelésével kerülnek a szövegbe.

„Les théoriciens plébiscitaires n'ont pas tort de comparer le suffrage universel à la « masse » des physiciens. Il est a peu près aussi « inerte » qu'elle.”¹⁹

„A népszavazásról szóló teoretikusok nem tévednek, mikor az általános választójogot a fizikusok tömegéhez hasonlítják. Az egyik nagyjából ugyanolyan tehetetlen, mint a másik.” (Fordítás tőlem.)

Maurras ebben a bekezdésben amellet érvel, hogy az általános szavazás valójában konzervatív, változtatásra képtelen politikai gyakorlat. Az általános választás szerinte sosem lehet a forradalom rugója,²⁰ hiszen hatalmas presztízis és népszerűség kellene ahhoz, hogy megingassák az akaratok *súlyos tömegét*,²¹ melyek csak a mély nyugalom eszményében értenek egyet egymással. A tömeg fizikai fogalmának bevezetésével kezd kialakulni a szöveget egybefűző képi sémapár, vagyis inkább ellentét: a tehetetlen, s tenni nem is akaró mozdulatlan tömeg (azaz egyenlő jogokkal és értékkel rendelkező választók sokasága) és a folyamatosan rá ható erő, melyet

¹⁸ SZABÓ, *Az újkonzervativizmus...*, 81.

¹⁹ MAURRAS, *Mes idées...*, 96.

²⁰ Ellentmondásnak tűnhet, hogy Maurras konzervatív nézeteket valló gondolkodóként a forradalom ellehetetlenülését kifogásolja. Nincs azonban összeférhetetlenség: az általa áhított forradalom az ellenforradalom, a régi rend visszaállítása, melyet katonai puccs útján kell elérni.

²¹ A fizika törvényszerűségei felől értelmezve a „súlyos tömeg” kifejezés oximoron, hiszen a súly maga is erő, a tömeg pedig a tehetetlenség mérője.

az író korábban demokráciaként azonosított. A képi azonosítások ezen dinamikáját igazolja az is, hogy Maurras többször a demokrácia haladási kényszeréről ír, illetve az általa okozott „kötelező instabilitásról” [*instabilité obligatoire*]. A demokrácia olyan erőik rendszere, amelyek folyamatosan ki akarják mozdítani a tehetetlen tömeget kényelmes, nyugalmi állapotából. Ez a szembeállítás azonban még nem magyarázza meg a tömeg tehetetlenségének, apatikusságának okát.

Az akaratok összességét Maurras az egyéni akaratok összeadásaként érti, így épül a szövegbe hangsúlyos individualizmuskritikája. Maurras az egyén önállóságát és politikai befolyását folyamatosan kétségbe vonja, elzárkózik minden szubjektív értéktélettől, (akár kanti értelemben vett) individuális moráltól. Ez az életműnek is meghatározó eleme, a Dreyfus-ügy kapcsán is azt nyomatékosította, hogy nem célravezető az államrendet az individuális jogok védelme érdekében felforgatni.

Az individualizmuskritika szintén az egyenlőségelv kritikája kapcsán bukkan fel a szövegben: Maurras kritizálja a többség zsarnokságát, pusztá számjátéknak tekint minden demokratikus gyakorlatot. Az ő többséggel szembeni bírálata egyrészt nagyon eltér a demokrácia működésmódját az amerikai rendszerből kiindulva leíró Tocqueville-étől, hiszen *A demokrácia Amerikában* szerzője az emberi jogok nevében száll szembe a számbeli többséggel és a népszuverenitással.²² Felfogása a fékek és ellensúlyok rendszerét erősíti, az egyetemesség fogalmát szeretné bevonni a kormányzásba. Maurrasnál a király személyének visszaállítása is egyfajta egyetemességre, folytonosságra törekvést tükröz, de az ő univerzalizmusa a nemzet fogalmáig terjed, mely nemzetfogalomból sok mindenki kizárattatik. A közvélekedésnek való kitettség

²² Tocqueville nézeteinek rekonstruálásához felhasznált irodalom: HASSNER, Pierre, „Alexis de Tocqueville”, ford. MEZEI György, in szerk. STRAUSS, Leo és CROPSKY, Joseph: *A politikai filozófia története II.* (Budapest: Európa Könyvkiadó, 1994), 315–355.

veszélyében azonban egyetért a két gondolkodó. Maurras szerint a demokratikus többség kialakulása során az individuális akaratok és érdekek adódnak össze, az individuális érdekek pedig pusztá *impulzusok* – tehát a hirtelen erő által meglökött test tömegének és sebességének szorzatai. Az egyén így folyamatosan ki van szolgálatva a haladásra kényszerítő demokrácia változásainak, érdeke nem valódi egyéni érdek, hanem rákényszerített vágyak és akaratok összessége, így a szabadság fogalma is kiüresedik.

Így jutunk el a másik, látszólag kevésbé tárgyalt demokratikus princípiumig: a szabadság Maurrasnál az individuális önzés szabadsága. Ráadásul még ez az önzés sem az emberek sajátja, hanem a demokratikus rendszer kényszeríti rájuk. A demokratikus rendszert pedig – a zsidó dinasztiák közbenjárásával – a pénz irányítja.

„Il est sûr que de quelque façon qu'on s'y prenne, c'est l'Argent qui fait le pouvoir en démocratie. Il le choisit, le crée et l'engendre. Il est l'arbitre du pouvoir démocratique parce que sans lui ce pouvoir retombe dans le néant ou le chaos. Pas d'argent, pas de journaux. Pas d'argent, pas d'électeurs. Pas d'argent, pas d'opinion exprimée. L'argent est le géniteur et le père de tout pouvoir démocratique, de tout pouvoir élu, de tout pouvoir tenu dans la dépendance de l'opinion.”²³

„Akárhogy is nézzük, egyértelmű, hogy a demokráciában a hatalom a pénzből származik. Ez választja, teremti és hozza létre azt. A pénz a demokratikus hatalom döntőbírája, mert nélküle a hatalom semmibe vagy káoszba zuhan. Ha nincs pénz, nincsenek újságok. Ha nincs pénz, nincsenek választók. Nincs pénz, nincs vélemény. A pénz minden demokratikus hatalom, minden választott hatalom, minden véleménytől születő hatalom szülőatyja és -anyja.” (Fordítás tőlem.)

²³ MAURRAS, *Mes idées...*, 94.

A bírói hatalom a liberális demokráciában a pénzre száll, a demokratikus erő változtatásra képes hatalmát így közvetíti ki egy materiális, mégis eszmei, a nemzet tagjainak irányítása felett álló szintre – mind a szabadság, mind az igazság értelmét veszti. A szöveg valójában ugyanolyan részletesen taglalja a szabadság princípiumát, mint az egyenlőségét, azzal a különbséggel, hogy a szabadság fogalmát nem tereli szigorúan politikai diskurzusba. A *politique d'abord* programban sok szó esik gazdasági kérdésekről, a gazdasági liberalizmus kártékonyságáról, azonban a gazdaság mindig a politikai térbe beágyazottan jelenik meg, nem attól elkülönülve. A két dimenzió folyamatosan átszövi egymást, hogy a mű végére a leghatalmasabb ellenségnek a pénzt birtokló, így a liberális demokráciát a néppel szemben működtető zsidóság tűnjön.

Maurras ebben a pénz által irányított rendszerben a zsidókon kívül mindenki mászt kiszolgáltatottként kezel. Az egyén vagy polgár impulzusoknak van alávetve, a liberális demokrácia politikai képviselőit pedig szintúgy passzív résztvevőknek tekinti, őket az erőrendszer – a szuverén demokrácia, plutokrácia – termékeinek nevezi, akik legjobb esetben is csak meghosszabbításai lehetnek a nemzet felé nyúló erőkaroknak. (Szemükre vethető, hogy minél hosszabb az erőkar, annál könnyebb az irányítás.) Végző soron azonban nekik is ugyanazzal a pénznek való kitettséggel kell szembesülniük. Maurras senkit nem ítél el alapvető emberi tulajdonságok, pl. kapzsiság miatt, egyedül azért vonja felelősségre a politikusokat, mert működésüket nem lehet nyomon követni, a mozgatóhatás az elszámoltatás idején őket könnyedén továbblenyújtja, elősegítve ezzel a rendszer fennmaradását.

„...il est impossible de retrouver au pouvoir l'auteur de telles négligences et, si, par miracle, en le retrouve, il répond froidement qu'ayant dit oui, puis non, il n'a fait que

subir les nécessités objectives. Elles sont variables et l'ont fait varier.”²⁴

„...lehetetlen megtalálni a hatalomban az ilyen hanyagság szerzőjét, és ha valami csoda folytán meg is találják, akkor hidegen válaszol, hogy miután igent mondott, majd nemet, csupán objektív szükségszerűségeknek volt alávetve. Ezek a szükségszerűségek változóak, és változtattak rajta is.” (Fordítás tőlem.)

Összegzés

Azt tapasztalhattuk, hogy a szöveg metaforikus dúsítottsága nem a rendezetlenség olvasói képzetét erősítette, hanem épp ellenkezőleg: rendszerezte a tematikusan nagyon heterogén szöveget. A metaforikus nyelvhasználat vizsgálatából vált világossá Maurras politikai meggyőződése a liberális demokráciát illetően. A szerző úgy látja, hogy rendszerszinten egy valójában nem a néptől eredő, hanem felülről jövő, haladásra kényszerítő erőhatás érvényesül. Ez alá rendelhető a tehetetlen (súlyos) tömeg – azaz a választók akaratának összessége –, melynek ellenállása véges, csak sodródik. A demokrácia mint erőhatás mozgásirányát az individuális szint határozza meg – bár a zsidókat individuumként a szöveg említésre sem méltatja, csak elnyomó dinasztiaikként jelennek meg –, ezen a szinten mindent a zsidó magántőke irányít. Ez a privát vagyon végső soron privát érdekeket szolgál, és olyan erővel bír, hogy a választópolgárok valódi, egyéni érdekei elvesznek. Akaratukat külső hatásra létrejövő impulzusok terelik, kiszolgáltatottak, csakúgy, mint a politikusok, akik a Damoklész kardjaként felettük lebegő pénzrendszer termékei, kivételései.

²⁴ MAURRAS, *Mes idées...*, 97.

Maurras beszédmodja a *politique d'abord* -ban kihirdetett ellenségképen kívül senkit nem von felelősségre. Még a saját meggyőződésével szöges ellentétben álló demokráciapárti politikusokat is párbeszédre invitálja. A műben gyakran előforduló, többes szám második személyű, „ti” megszólítás nemcsak a mozgalomba bevonni kívánt fiatalokra vonatkozik, hanem rájuk is. A beszédmód teljes körű feltárásához a későbbiekben több fogalom bevonása és egymáshoz való viszonyuk bemutatása szükséges, a demokráciakritikát illetően azonban azt láthattuk, hogy minden fogalom és szereplő leírása a fizikai erőfogalom köré épült, a metaforák ilyen módon történő megválasztása révén a mű írója közvetlen kifejezte elköteleződését a pozitivista hagyomány mellett. Mivel Maurras nem rendszerpolitikai filozófiát művelt, és különböző csatornába ágyazott egyébként is vitatott fogalmakat, ezért termékenyebbnek tűnt a metaforikus nyelvhasználat vizsgálata. Így mutatkozott meg, mit értett a szerző bizonyos kifejezések alatt, ami azt is megmagyarázza, miért lehetett eszméit politikai gyakorlattá alakítani. A Maurras által propagált diktatórikus-parancsuralmi politikai berendezkedés nem tudott befolyásoló tömegmozgalommá alakulni a századforduló Franciaországában, a szerzőnek azonban sikerült továbbörökítenie fogalmi készletét és politikai szótárát. Különböző nacionalizmusok vették át szinte változatlan formában Maurras beszédmodját, különösen a legfontosabb közös kellékként szolgáló antiszemitizmust, melyet az antiliberalizmus szinonimájaként használtak (és használnak a mai napig).

